

Do školy po vlastných

Urobme cesty do školy zdravými a bezpečnými!

OBSAH

Prečo obmedziť cestovanie autom do školy?

Pomenujme si problémy

Dotazníkový prieskum a pocitové mapy

Ako podporiť cestovanie detí do školy pešo a na bicykli

Príklady infraštruktúrnych opatrení

Príklady mäkkých opatrení a kampaní

Auto - symbol pohodlnosti, spoločenského statusu, pokroku?! ...niekedy naozaj nevyhnutnosť.

Skúsme z neho občas vystúpiť a zistíme, že počas cesty do školy pešo sa môžeme porozprávať, rozvíjať vzťahy, zlepšiť si kondíciu a možno tak urobiť niečo v prospech nás všetkých.

V tomto texte nájdete niekoľko námetov pre žiakov, školy, učiteľov, rodičov a zriaďovateľov škôl ako podporiť podporiť udržateľnú mobilitu vo verejnom priestore predovšetkým tam, kde sa pohybujú deti.

Podľa štúdie Svetovej zdravotníckej organizácie o bezpečnosti na cestách (Global Status Report on Road Safety) sú dopravné nehody hlavnou príčinou úmrtia detí a mladých ľudí vo veku 5-29 rokov. Na Slovensku zomrú ročne pri dopravných nehodách desiatky chodcov a cyklistov. Cesty predstavujú pre deti nebezpečné prostredie. Podľa WHO je takmer polovica všetkých detských úmrtí, ku ktorým dôjde v dôsledku úrazu, zavinená dopravnou nehodou. A znečistené ovzdušie, ku ktorému značne prispieva cestná doprava, má na svedomí viac detských úmrtí ako dopravné nehody.

Vo výfukových plynoch vozidiel so spaľovacími motormi sa nachádzajú znečisťujúce látky – oxidy dusíka (NO_x), prachové častice (PM_{10} a $\text{PM}_{2,5}$), oxidy síry (SO_x), oxid uhoľnatý (CO) a iné. Niektoré z týchto látok sú prekurzormi ozónu, čo znamená, že ich reakciami v atmosfére za pôsobenia slnečného žiarenia vzniká prízemný ozón, látka zodpovedná za tzv. letný smog. V dôsledku odierania pneumatík a brzd sa do ovzdušia uvoľňujú prachové častice a ťažké kovy, ktoré sa ukladajú na vozovke a následne sa uvoľňujú do ovzdušia pôsobením jazdiacich áut.

Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) vo svete ako 90 % detí mladších ako 15 rokov, dýcha každý deň vzduch nebezpečný pre ich zdravie. Deti sú obzvlášť citlivé na účinky znečisteného ovzdušia, pretože dýchajú rýchlejšie ako dospelí, a tak sa do ich organizmu dostáva viac znečisťujúcich látok.

Deti vdýchnu približne dvakrát viac vzduchu na kilogram telesnej hmotnosti ako dospelí.

Znečisťujúce látky z ovzdušia vstupujú do ľudského organizmu prostredníctvom vdychovaného vzduchu. Dospelý človek denne vdychne 10 000 až 20 000 litrov vzduchu. Deti, ktoré sa pohybujú v znečistenom ovzduší majú zníženú imunitu, trpia častejšie chorobami dýchacieho ústrojenstva a sú viac ohrozené vznikom rakovinových ochorení. Zo znečisťujúcich látok majú

najvýznamnejší vplyv na zdravie detí práve prachové častice, oxid dusičitý, polycyklické aromatické uhľovodíky, oxid uhoľnatý a ozón. Zdrojom týchto znečisťujúcich látok býva často doprava.

- Vozenie detí do školy autom tvorí až 20 % dopravného zaťaženia komunikácií
- Dopravné návyky sa formujú už v rannom veku
- Deti patria k najzraniteľnejším účastníkom premávky
- Aktívny spôsob dopravy je vhodný pre optimálny fyzický aj psychický vývoj detí
- Škola je prirodzeným centrom danej lokality, z hľadiska využívania verejného priestoru má podobný potenciál ako námestie

Prečo obmedziť cestovanie autom do školy?

Zlepšíme kvalitu ovzdušia

Znečisteným ovzduším je ohrozené zdravie aj kognitívny vývin detí a mladých ľudí, ktorí sú citlivejší na škodlivé látky ako dospelí.

Zlepšíme si mentálne aj fyzické zdravie

Fyzická aktivita podporuje zdravý vývoj mozgu, čo môže viesť k lepšiemu sústredeniu, učeniu sa a lepším výsledkom v škole. Aktívny pohyb znižuje stres, depresiu, úzkosť a zvyšuje pocit šťastia a duševnej pohody. Ranná aktivita detí pozitívne pôsobí na predchádzanie vzniku obezity a problémov so srdcovocievnyim systémom. Preto je lepšie ísť do školy pešo, kolobežkou či na bicykli.

Zvýšime bezpečnosť verejných priestorov

Zníženie intenzity dopravy v okolí školy v čase rannej špičky vytvára bezpečnejšie prostredie pre všetkých žiakov. Zlepšenie podmienok pre cestovanie na bicykli či kolobežke zároveň zvyšuje bezpečnosť a celkovú kvalitu života obyvateľov, ktorí žijú v susedstve školy.

Ušetríme čas aj financie

Vzdialenosť do jedného kilometra prejdeme spravidla pešo do 15 minút. Vzďialenosť do 5 km je ľahko dostupná na bicykli. Ak počítame čas strávený čakaním v dopravnej zápche, či hľadani parkovacieho miesta, je cesta autom na krátke vzdialenosti pomalšia. Spotreba paliva v komplikovanej mestskej premávke môže dosiahnuť aj dvojnásobok oproti bežnej jazde po diaľnici.

Zníženie počtu áut, ktorými rodičia vozia do školy svoje deti, znamená menej škodlivých emisií v ovzduší.

Pomenujme si problémy

„Rodičia často argumentujú, že chodiť pešo je nebezpečné kvôli autám a tak posadia deti do áut, prevádzajú ich z miesta na miesto, zahlcujú ulice a vytvárajú ďalší tlak na bezpečnosť detí a životné prostredie.“

Deti a mladí ľudia uvádzajú chýbajúce bezpečné priechody v okolí škôl ako hlavný dôvod toho, že nechodia do školy pešo či na bicykloch. Chýbajú im aj priestory na odloženie bicyklov pri školách. Hustú premávku vníma ako závažný problém štvrtina samotných škôl. Tieto údaje vyplývajú zo štúdie správania detí HBSC (*Health Behaviour in school-aged children*), do ktorej sa zapojilo 10-tisíc detí na Slovensku vo veku 11, 13 a 15 rokov a vyše stovky škôl.

Pri strete chodca a vozidla v rýchlosti 30 km/h je úmrtnosť chodcov približne 5 %, pri rýchlosti 50 km/h 45 % a pri rýchlosti 65 km/h umrie takmer 85 % chodcov.

Zvýšenie alebo zníženie rýchlosti o 1 km/h prináša 3 % zvýšenie alebo zníženie nehodovosti.

Problémové situácie zavinené vodičmi

- parkovanie bezprostredne pri priechode pre chodcov
- parkovanie na priechode pre chodcov
- parkovanie na chodníku, ktoré núti dieťa vstúpiť na vozovku
- nedanie prednosti na vyznačenom priechode (pri súbežnej jazde v dvoch jazdných pruhoch)
- neprimeraná rýchlosť predstavuje základné bezpečnostné riziko s najvyšším podielom smrteľných úrazov chodcov
- používanie mobilného telefónu počas šoférovanía, alebo iné aktivity, ktoré odvádzajú pozornosť
- zdraviu detí škodí aj ponechanie motora auta na voľnobeh pred vstupom do školy

Problémové situácie spôsobené chybami v dopravnom prostredí

- hustá a neprehľadná vegetácia v blízkosti priechodov pre chodcov
- vchod do školy v blízkosti frekventovanej cesty (nezabezpečený zábradlím alebo iným bezpečnostným prvkom)
- zakryté alebo nečitateľné zvislé dopravné značenie
- nedostatočné vodorovné dopravné značenie
- bariéra na stredovom ostrovčeku, ktorá môže zakryť výhľad na chodcov
- nevhodné umiestnenie priechodu pre chodcov za horizontom
- nesprávne vyhodnotenie signálov na svetelných križovatkách (chodec vníma signál voľno na vzdialenejšom priechode a nevšimne si signál stoj na úseku, ktorý má prejsť ako prvý)

Problémové situácie zavinené deťmi a mladými ľuďmi

- hra, športovanie, sánkovanie alebo nebezpečné správanie v blízkosti frekventovanej cesty (tam kde nie je vytvorený priestor pre upokojenú dopravu)
- prechádzanie mimo vyznačený priechod pre chodcov
- prechádzanie cez priechod pre chodcov so slúchadlami na ušiach alebo počas používania mobilného telefónu
- prechádzanie svetelnej križovatky na červenú
- nedodržanie pravidiel cestnej premávky pri jazde na bicykli
- konfliktné správanie spôsobené dospelými ako sprievodcami detí

Dotazníkový prieskum a pocitové mapy

Čo je to pocitová mapa?

Pocitová mapa je participatívny nástroj na zistenie pocitov obyvateľov vo vzťahu k svojmu mestu. Na mape vyznačujú miesta, kde sa cítia dobre, priestory, ktoré majú radi alebo naopak, kde sa cítia zle alebo nebezpečne. V ideálnom prípade je podkladom pre plánovanie samosprávy pri príprave projektov a plánovaní verejných priestorov. Má však aj širšie použitie.

Zapojenie detí a mladých ľudí

Deti majú osobitý pohľad na to, čo a ako je potrebné spraviť, zmeniť, aby boli naplnené ich potreby a názory. Pohľad na reálnu situáciu z pozície detí je nesmierne dôležitý – napr. dospelí si neuvedomujú, že ak umiestnia veľké odpadkové koše na roh križovatky blízko školy, z pozície vodiča sediaceho v aute sa na ceste deti zjavia nečakane, pretože sú nižšie. A naopak, deti nezbadajú prichádzajúce vozidlá – výhľad im blokujú smetné koše. Rovnako to platí aj pri autách parkujúcich pred priechodom pre chodcov, ktoré vytvárajú prekážku a bránia v rozhlade. Autá sú čoraz väčšie a problém s rozhladom môžu mať aj starší žiaci.

Do tejto aktivity by mali byť zapojení okrem žiakov aj rodičia a samozrejme – aktívny učiteľ/učiteľka, alebo skupina učiteľov. Ideálne je vytvoriť aktívnu pracovnú skupinu.

Vytváranie a budovanie aktívnych a bezpečných ciest do škôl je oveľa efektívnejšie, keď je prispôsobené konkrétnym miestnym podmienkam/komunitám. Úspešné iniciatívy okrem predstaviteľov samosprávy zapájajú celú školskú komunitu – deti a mladých ľudí, rodičov, učiteľov, aj obyvateľov, ktorí v okolí žijú. Netreba pritom zabúdať aj na prizvanie rôznorodých organizácií, inštitúcií a odborníkov, ktorí v oblasti detí a mladých ľudí v komunite pôsobia. Dôležitú úlohu pri motivácii detí a mladých ľudí (a ich rodičov) zohrávajú samotné školy. Ak sa k týmto opatreniam postavia pozitívne, ostatní sa postupne pridajú.

Pri mapovaní potrieb detí a mladých ľudí v rôznych samosprávach na Slovensku, ktoré realizovala Nadácia pre deti Slovenska, deti ako najčastejšie bariéry zamedzujúce aktívnemu a bezpečnému dochádzaniu do škôl, uvádzali:

- chodníky v zlom stave;
 - chýbajúce priechody pre chodcov (resp. vo veľkej vzdialenosti od seba, potom radšej cez cestu prebiehajú);
 - chýbajúca signalizácia, ktorá by zastavila prichádzajúce autá (premávka nie je regulovaná, je to na osobnom rozhodnutí chodcov a vyhodnotení dopravnej situácie, kedy prejdú cez cestu);
 - cyklocesty chýbajú alebo nie sú
- samostatné – oddelené od ciest pre autá (samostatný cyklochodník, nielen vyznačený na ceste pre autá);
 • chýbajúce bezpečné stojany pre bicykle (nechcú si bicykle nechávať pred školou, boja sa, že im ich niekto ukradne, privítali by stojany v areáli školy, s príp. zamykaním/strážením).

Všetko sú to odôvodnené a opodstatnené pripomienky – je dôležité, ako sa k nim postavia dospelí a aké podmienky pre deti a mladých ľudí vytvorí.

Ako vypracovať samotný dotazníkový prieskum a pocitové mapy

Koho do projektu zapojiť?

Žiaci

Starší žiaci sú väčšinou argumentačne zruční, často aj angažovaní v témach ochrany životného prostredia. Kvôli svojej malej výške majú horší rozhľad, sú menej viditeľní, ale aj viac vystavení škodlivému vplyvu emisií z dopravy. Prekážky, ktoré sú pre dospelých bežnou súčasťou verejného priestoru môžu byť pre nich nebezpečným prvkom. Napríklad kontajnery na odpad v blízkosti križovatiek, či autá parkujúce v blízkosti priechodov pre chodcov, ktoré sú väčšie, ako je výška dieťaťa, im bránia v rozhľade a zároveň sú bariérou, pre ktorú ich vodiči áut nevidia.

Čím viac detí sa zapojí, tým väčšia je šanca na úspech. Samotného mapovania by sa mala zúčastniť celá škola.

Aktivitu je však potrebné spracovať formou, ktorá je primeraná veku, preto je vhodné urobiť mapovanie v rámci tried alebo ročníkov.

Rodičia

Dôležité je získať pre myšlienku rodičov. Ak sa rodičia zapoja do aktívneho dochádzania do školy, budú tento prístup sami uprednostňovať a povzbudzovať u svojich detí. Zároveň by mohli byť pre deti vzorom a sami sa viac sústrediť na to, aby viac využívali aktívne druhy dopravy: kráčali, bicyklovali a pod.

Pre túto iniciatívu je potrebné získať najmä rodiny s deťmi, ktoré bývajú v okolí školy. Je vhodné zorganizovať stretnutie, pouličný festival, deň bez áut, alebo iné podujatie, kde sa im predstaví myšlienka upokojujúcej dopravy, prípadne sa zapoja do diskusie o najčastejších konfliktných situáciách.

Polícia

V ideálnom prípade by ste mali mať podporu mestskej polície. Títo ľudia majú kompetenciu dohliadať na dodržiavanie predpisov. Dôležitým hráčom môže byť aj dopravný inšpektorát, ktorý vydáva stanoviská pri zmene organizácii dopravy.

Učítelia

Zodpovedajú za spracovanie máp a dotazníkov. Dôležité je aby projektu bezpečnej školy verili a sami boli ochotní používať bicykel, chodiť pešo - neparkovať priamo pri škole, ale byť pozitívnym vzorom pre žiakov.

Samospráva a úradníci

Samospráva zodpovedá za životné prostredie v meste aj za bezpečnosť ciest aj keď správcom cesty môže byť VUC alebo štát.

Je dobré do projektu zapojiť miestnych poslancov ale aj úradníkov. Podpora primátora/primátorky a poslancov je dôležitá najmä preto, že títo ľudia riadia celkové smerovanie mesta a hlasujú o rozpočte. Ak má byť projekt úspešný, je potrebné získať ich na svoju stranu. Úradníci, ktorí sú zodpovední za dopravu, správu verejných priestranstiev a zeleň vám môžu poradiť v odborných témach, ale aj byť nápomocní pri navrhovaní a zavádzaní opatrení na zlepšenie bezpečnosti.

Ak má mesto zriadený odbor školstva a odbor rozvoja je dôležité s nimi spolupracovať a informovať ich informovať o vašich plánoch a aktivitách.

Na list formátu A4 vytlačte mapu a inštrukcie kde deti spolu s rodičmi vyznačia a popíšu problémové body. Zároveň môžu na druhú stranu odpovedať na jednoduché otázky o tom, čo by ich motivovalo chodiť do školy pešo, na bicykli či kolobežke, alebo cestovať verejnou dopravou. Čo im chýba a kde vidia prekážky. Stačí položiť 4 - 5 otázok.

Dotazníkový prieskum

- Dotazníkový prieskum je potrebné zrealizovať medzi všetkými žiakmi školy (a ich rodičmi)
- Tímy detí rôzneho veku budú mapovať okolie školy z hľadiska bezpečnosti dochádzania pešo a/alebo na bicykli
- do zisťovania by mali byť zapojení aj učitelia - aj ich názor je dôležitý

V dotazníkoch je potrebné pýtať sa na to, akým spôsobom by deti/rodičia chceli cestovať do školy, čo im v tom bráni, čo by potrebovali, aby mohli cestovať do školy verejnou dopravou, na bicykloch, prípadne pešo. Môže ísť o vytvorenie miesta na parkovanie bicyklov, zosúladenie začiatku vyučovania s grafikonom verejnej dopravy, či upokojenie dopravy v bezprostrednej blízkosti školy.

Pocitová mapa

- V ideálnom prípade je vhodné nachystať mapu okolia školy s vyznačenou vzdialenosťou 5 a 10 minút pešej chôdze do školy – to znamená okolie cca 1 km.
- Mapy je potrebné rozdať čo najväčšiemu počtu detí – ideálne všetkým žiakom školy.

Príklady dotazníkových otázok:

Akým spôsobom sa dopravujete do školy?

Ako by ste chceli chodiť do školy?

Bránia vám v tom nejaké prekážky? Skúste ich pomenovať.

Cítite sa bezpečne v bezprostrednom okolí školy?

Ak nie, skúste pomenovať prečo.

Čo by ste potrebovali, aby ste do školy mohli častejšie dochádzať pešo alebo na bicykli?

Ako mapy a dotazníky vyplňať

Žiaci dostanú dotazníky a mapy okolia školy. Do mapy zakreslia trasu obvyklej cesty, ktorou chodia pešo, na kolobežke alebo na bicykli z domu do školy. Žiaci, ktorí dochádzajú zo vzdialenejších miest vyznačia trasu zo zastávky verejnej dopravy.

Menšie deti s rodičmi vyznačia na mapách trasu, kadiaľ chodia do školy, označia číslom miesta, ktoré z ich pohľadu považujú za nebezpečné. Pod mapku napíšu, z akého dôvodu je toto miesto problematické a prípadne navrhnu nápravu. Ak mapky vyplňajú doma, je dobré, aby rodičia s deťmi o ceste hovorili, pýtali sa ich, kde sa necítili bezpečne a prečo. Na takéto otázky sú schopní odpovedať aj najmladší žiaci, ktorí dospelým vedľa ukázať nový pohľad. Podpísané mapky deti odovzdajú učiteľovi alebo učiteľke.

Pre mapovanie je potrebné vybrať taký rozsah okolia školy, aby zahŕňal väčšinu miest, z ktorých deti do školy dochádzajú. Ak deti dochádzajú do školy zďaleka, je potrebné zahrnúť miesta, kde vystupujú z dopravných prostriedkov a odkiaľ zvyšok cesty dochádzajú pešo.

Takýmto spôsobom je možné zmapovať celé okolie školy a získať prehľad o nebezpečných miestach, ale aj trasách, kadiaľ deti chodia.

Ako mapky a dotazníky spracovať

Spracovanie dotazníkov a máp by sa malo zrealizovať najprv samostatne – každý žiak spracuje svoju mapu a spolu s rodičmi vyplní dotazník. Výsledky sa spracujú najskôr do „triednych máp“ a následne za celú školu bude spracovaná spoločná „školská mapa“.

Niekedy sú prekážky sociálneho alebo psychologického charakteru napr. bezdomovci na autobusovej stanici a pod. alebo šikanovanie.

Vyhodnotenie výstupov a odovzdanie výsledkov predstaviteľom mesta (architekt, primátor).

Túto aktivitu je možné zahrnúť do predmetov ako prvouka, geografia, alebo predmetov, kde sú spracované témy environmentálnej aj občianskej výchovy.

Je tiež možné využiť projektové vyučovanie, do mapovania zapojiť deti, ktoré o tému prejavujú záujem a vytvoriť z nich pracovné tímy. Môžu tak rozvíjať prácu s mapou, orientáciu, učiť sa základom bezpečnosti a upokojujúcej dopravy.

Ako vytvoriť „školskú mapu bezpečných ciest“?

Podobným spôsobom ako „triednu mapu“ vytvorí užší pracovný tím zložený zo žiakov, učiteľov aj rodičov „školskú mapu“. Na nej zaznačia hlavné trasy, ktoré deti používajú na cestu do školy a najčastejšie spomínané miesta, kde sa chodci cítia ohrození.

- **Vytvoria zoznam označených nebezpečných miest**, na základe výstupov od všetkých detí, vrátane ich popisu a zoradia ich podľa toho ako často ich deti označovali. Za najdôležitejšie možno považovať body, ktoré žiaci v mapách označovali najčastejšie.
- **Popíšu zdôvodnenie**, prečo sa na nich necítia bezpečne. Môžu byť doplnené o návrhy na odstránenie problémov – napríklad „zlý rozhľad kvôli kontajnerom – navrhujeme premiestniť stojisko kontajnerov“.

Príklad spracovania školskej mapy

(zdroj. Pešky městem, J. Johnova)

Túto prácu zvládne skupina starších žiakov pod vedením pedagóga napríklad v rámci projektového vyučovania. Okrem zaradenia projektu do výučby je možné deti zapojiť napríklad v rámci žiackeho parlamentu. Zároveň je potrebné aby zodpovedný dospelý s deťmi prešiel označené kritické miesta priamo v teréne a urobil fotodokumentáciu.

Ako ich použiť?

Získané výstupy môžu slúžiť ako podklad pre spracovanie dopravnej štúdie, byť základom pre jednanie s verejnou správou o realizácii opatrení, vedúcich k zvýšeniu dopravnej bezpečnosti alebo byť podkladom pre vytvorenie školského plánu mobility. Už pri príprave je dobré spolupracovať so samosprávou – napríklad s odborom dopravy. V textovej časti je vhodné uviesť zdôvodnenie aktivity a zdôrazniť, že ide o pocitovú mapu, ktorú vyplňujú deti – z pohľadu chodcov alebo cyklistov. Keď deti identifikujú a pomenujú problémy, je rad na dospelých, aby navrhli a zrealizovali nápravu.

Druhým spôsobom využitia mapovania je vytvorenie „návodu“, ako nájsť bezpečnú trasu. Mapa môže slúžiť na identifikáciu optimálnej trasy do školy, pri ktorej sa deti v čo najväčšej miere môžu vyhnúť nebezpečným miestam.

Problémové miesta – opakovanie:

1. Neprehľadná križovatka, chýba priechod 41×
2. Chýba priechod a časť chodníka 59×
3. Príliš úzky chodník aj vozovka, v zime mantinel 45×
4. Chýba chodník (cesta vymletá vodou) 71×
5. V zime nepriechodné – chýba chodník
6. Chýba priechod, parkujúce autá 70×
7. Neprehľadná zákruta, vysoká rýchlosť áut 31×
8. Chýba priechod na kolajach 35×
9. Neprehľadné miesto, vysoká rýchlosť áut 31×
10. Chýba časť chodníka + priechod pri ihrisku 61×
11. Vodiči nerešpektujú priechod 20×
12. Chýba chodník – Gollova ul. 17×
13. Chýba chodník pre otočke 11×
14. Chceme chodiť cez park 6×
15. Úzky chodník Kliperova ul. 1×
16. U Černého Dolu – chýba chodník 5×

Ako podporiť cestovanie detí do školy pešo a na bicykli

Príklady infraštruktúrnych opatrení:

Vytvorenie prostredia priateľského k chodcom a bicyklom

Na aktívne cestovanie do škôl vplýva celková vzdialenosť školy od domova, hustota ulíc, ich vzájomná prepojenosť, úroveň a kvalita infraštruktúry pre chodcov a cyklistov, ako aj celkové estetické, psychologicko-sociálne kvality prostredia. Dostatok priechodov pre chodcov, funkčné semaforey a prepojenosť ulíc pozitívne korelujú s uplatňovaním pešej či bicyklovej prepravy.

Cyklocesty a chodníky

Budovanie samostatných cyklochodníkov, oddelených ciest pre autá, výrazne zvyšuje využívanie cyklistickej dopravy a zároveň znižuje počet nehôd, ktorých účastníkmi sú cyklisti.

priebežný chodník (K. Mičáková MŽP SR)

Dopravné obmedzenia

Opatrenia na obmedzenie premávky ako sú spomaľovače, dopravné vankúše, zúžené ulice so zmenou smeru alebo užšie križovatky, napomáhajú znížiť rýchlosť áut a riziko dopravných nehôd. Taktiež môžu mať pozitívny vplyv na využívanie aktívnej dopravy. Podľa štúdie vykonanej v Prahe, nainštalovanie spomaľovačov znížilo nehody s účasťou detí o 45 %.

Zriadenie školských autobusov alebo shuttlebusov

Školský autobus môže prevádzkovať škola alebo samospráva tam, kde viacero detí cestuje do školy na väčšiu vzdialenosť. Aj na Slovensku v niektorých mestách existujú spoločnosti, ktoré ponúkajú prepravu osôb mikrobusedmi na požiadanie. Túto službu možno využiť pri preprave viacerých detí z odľahlejších lokalít na cestu do školy. Niektoré spoločnosti/služby je možné objednať aj prostredníctvom mobilných aplikácií.

Inštalovanie bezpečných stojanov pre bicykle a kolobežky pri škole

Vhodne umiestnené stojany v blízkosti školy motivujú deti aby ich používali. Stojany by mali mať konštrukciu, o ktorú je možné bezpečne uzamknúť rám bicykla a zabezpečené, aby sa pri náhodnej hre deti nezranili.

Viac inšpirácií na upokojuvanie dopravy v okolí škôl nájdete napríklad:

<https://www.doskolynabicykli.sk/wp-content/uploads/2020/09/doskolynabicykli.sk-bezpecne-ulice-v-okoli-skoly-pdf-compressed.pdf>

Zriadenie školskej zóny

V školskej zóne platí spoločné pravidlo, že vozidlá môžu jazdiť rýchlosťou maximálne 20 km/h. Pritom je vodič povinný dbať na zvýšenú ohľadupnosť voči chodcom, ktorých nesmie ohroziť. V školskej zóne môžu motorové vozidlá stáť, ak neobmedzujú chodcov, zároveň však musia dodržiavať všetky štandardné pravidlá stáť (najmenej 5 m od prechodu pre chodcov, najmenej 5 m od rohu križovatky a pod.

Príklady mäkkých opatrení a kampaní:

Školský pešibus

Dospelý sprievodca ráno deti zbiera na presne určenej trase a odvedie ich do školy. Ak rodičia používajú mobilnú aplikáciu na vzájomnú komunikáciu, má vodič pešibusu presne prehľad, ktoré dieťa kde nastúpi. Na konci cesty, pri škole, pošle správu pre rodičov, že sú v bezpečí v škole.

Drive 5

Výzva pre rodičov, aby zaparkovali svoje autá 5 minút chôdze od školy, aby sa doprava v bezprostrednej blízkosti školy odľahčila a deti mali bezpečný priestor na pohyb pešo.

Rozhýbme sa na jar

Jar je dobrou príležitosťou na to, aby deti a mladí ľudia začali chodiť do školy pešo, na bicykli, kolobežke, korčuľiach, skateboardoch a pod. Iniciatíva spojená s jarou a poukázaním na dobré poveternostné podmienky môže deti motivovať zapojiť sa a po prípadnej zimnej prestávke sa opäť vrátiť k aktívnemu cestovaniu do škôl.

Európsky týždeň mobility

Týždeň od 16. do 22. septembra je časom, keď mnohé mestá pripravujú pre občanov podujatia zamerané na podporu udržateľných spôsobov dopravy. Táto kampaň končí 22. Septembra, ktorý je svetovým dňom bez áut.

Do školy na bicykli

Cieľom tejto kampane je povzbudiť deti a mladých ľudí k tomu aby aktívne dochádzali do školy na bicykli. Vo svete sa udomácnila v mesiaci máj. Takúto kampaň máme aj na Slovensku (doskolynabicykli.eu) a organizuje ju O. Z. Cyklokoalícia. Kampaň môže byť dobrým začiatkom ako naštartovať vnútornú motiváciu detí a mladých ľudí zotrvať pri dochádzaní do školy na bicykli, aj po jej skončení.

<https://www.doskolynabicykli.sk/>

Využitie mobilných aplikácií

Inšpirovať sa možno nórskou aplikáciou „Dopravný agent“ je vytvorená tak, aby umožnila deťom a mladým ľuďom navštevujúcim základné školy zmapovať cestu do školy a zaznamenať pozitívne a negatívne miesta, ktoré je potrebné riešiť či opraviť.

Na Slovensku existuje webový projekt www.pocitovemapy.sk. Jeho autori poskytujú tento nástroj vybraným samosprávam ako podklad pre plánovanie. Výsledky prieskumu možno použiť pre upokojovanie dopravy okolo škôl. Je však potrebné do mapovania zapojiť rodičov a deti.

Mesiac dochádzania pešo do školy

Vedeli ste, že október je medzinárodný mesiac chodenia pešo do školy? Žiaci a študenti po celom svete sa snažia v tento mesiac chodiť do školy pešo.

Zážitkové vzdelávanie v dopravnej výchove

V belgickom meste Antwerpy vznikla iniciatíva „Plán chobotnice“ - hravý plán bezpečných ciest do škôl, ktoré sa ako chápadlá chobotnice stretávajú vo vybranom centre – škole. Samospráva začlenila plán aj do dopravného vzdelávania. Deti sa priamo na ceste, v reálnej premávke, zoznamujú s dopravnými značkami a pravidlami. Školy a mesto odmeňujú rodičov, ktorí deti dobrovoľne do škôl sprevádzajú alebo vytvárajú dotácie pre nákup chýbajúceho potrebného vybavenia pre deti.

Pouličné festivaly

Susedský piknik, výstava, deň otvorených dverí alebo podobné podujatie na zorganizovanie stretnutia a predstavenie projektu, ktorého by sa mali zúčastniť všetci kľúčoví hráči.

<https://mib.sk/projekt/ulice-pre-deti/>

Bezpečné cesty do školy

Vo viacerých krajinách, a postupne už aj na Slovensku, vznikajú iniciatívy a projekty, ktoré majú za cieľ zvýšiť bezpečnosť detí a vytvoriť v okolí škôl bezpečné a zdravé prostredie.

Koncept bezpečných ciest do škôl vznikol v 70-tych rokoch 20. storočia v Dánsku, ako odozva rodičov na vzrastajúci počet áut v uliciach a časté dopravné nehody, ktorých obeťami boli deti. Postupne sa iniciatíva rozšírila do celého sveta.

V Británii má tradíciu iniciatíva školských ulíc **„school street initiative“** a pomerne mnoho aktivít má rozpracovaných aj program **„Green school“**, na Slovensku známy ako Zelená škola. V kanadskom Toronte vychádzali z britského príkladu a program bezpečných ulíc začali pilotne testovať v roku 1996. Odvtedy sa rozšíril po celej krajine. V súčasnosti funguje pod názvom Ontario Active School Travel a reaguje na znečistenie ovzdušia, bezpečnosť, zdravie ale aj výsledky vo vzdelávaní.

V Prahe dlhodobo pôsobí organizácia **„Pěšky městem“**.

Aktívnu mobilitu detí podporujú prostredníctvom kampane **„Pěšky do školy“**, v ktorej je už zapojených viac ako 300 škôl z celej krajiny. V programe **„Bezpečné cesty do školy“** sa venujú špecifickým úpravám verejných priestorov a dopravných obmedzení tak, aby sa zvýšila bezpečnosť detí najmä počas rannej špičky. Pre svoje aktivity získali podporu magistrátu, ktorý projekty finančne zastrešuje a vďaka participatívne prístupu aj podporu širokej verejnosti.

<https://peskymestem.cz/>

Vo Viedni bola v roku 2011 zriadená Agentúra pre mobilitu, ktorá realizuje projekt „Wien zu Fuß“ (Viedeň peši).

Motivuje ľudí pohybovať sa pri svojom každodennom živote v meste peši alebo na bicykli. Súčasťou motivácie je napríklad ponuka bezplatných cyklokurzov pre deti tretích a štvrtých ročníkov základných škôl. Pre materské a základné školy vytvorili vzdelávacie materiály v oblasti udržateľnej mobility a spolu so školami vytvárajú školské zóny, alebo zóny bez áut v blízkosti škôl.

<https://www.wienzufuss.at/>

Metropolitný inštitút mesta Bratislava realizuje projekt „Ulice pre deti“.

Má zlepšiť bezpečnosť ulíc v okolí škôl a vrátiť deťom vyrastajúcim v Bratislave slobodu pohybu v rámci obytných štvrtí. Cieľom projektu je zvýšiť percento školákov, ktorí chodia do školy pešo, na bicykli či kolobežke alebo verejnou hromadnou dopravou a pripraviť pre to podmienky v uliciach nášho hlavného mesta. Organizovaním podujatí pre verejnosť a angažovaním miestnej komunity plánujú meniť dopravné návyky detí aj rodičov.

<https://mib.sk/projekt/ulice-pre-deti/>

Albánske hlavné mesto Tirana sa pridala ku hnutiu „Miest priateľských k deťom“.

V snahe zaviesť efektívne, rýchle a viditeľné zmeny verejných priestorov mestu pomáha aj nezisková organizácia Qendra Marredheine (Centrum pre spoluprácu) – albánska mimovládna organizácia, ktorú podporuje nadácia Bernarda van Leera.

Tvárou organizácie je Simon Battisti, architekt a expert na komunitné plánovanie. Inovatívne na ich prístupe je to, že pracujú v rámci bežného rozpočtu pre údržbu verejných priestranstiev ale vďaka kreatívnemu prístupu sa im darí meniť rušné ulice s množstvom parkujúcich áut na priestory bezpečné pre deti.

Zaujímavé pri tom je, že väčšinou ide o lacné riešenia. Využívajú najmä zmenu farby povrchov, mobilné betónové bloky a mobilnú zeleň.

<http://www.qendra-m.org/en>

Všetky tieto iniciatívy majú za cieľ urobiť okolie škôl bezpečné, tak aby deti mohli do školy chodiť pešo, na bicykli, či verejnou dopravou.

Ďalšie inšpirujúce príklady:

<https://schooltravel.ca/activity/routes-to-school-mapping/>

<https://schooltravel.ca/ideas-lab/>

<https://www.sksaferoutes.org/about>

<https://greenschoolsireland.org/saferoutestoschool/>

<https://walk21.com>

<https://www.walkbiketoschool.org/>

<https://pedestrianspace.org/>

<https://peskymestem.cz/>

<https://mib.sk/projekt/ulice-pre-deti/>

<https://rethinkingchildhood.com/>

<https://www.octopusplan.info>

<http://www.qendra-m.org/en>

<https://carmanah.com/resources/traffic-calming/>

<https://www.doskolynabicykli.sk/>

<https://greenschoolsireland.org/green-schools-stay-home-travel-week-5-walk-to-school-week/>

<https://greenschoolsireland.org/active-travel-safe-to-school/>

<https://www.weareteachers.com/bike-safety-smarts-for-teachers-and-kids/>

<https://www.doskolynabicykli.sk/wp-content/uploads/2020/09/doskolynabicykli.sk-bezpecne-ulice-v-okoli-skoly-pdf-compressed.pdf>

<https://www.walkbiketoschool.org/beyond/year-round-biking-and-walking/walking-schools-bus/>

Annotation

This methodology focuses on several topics on how to support sustainable mobility in public space, especially where children commute to school. It provides guidance to students, schools, teachers, parents and school founders in identifying obstacles that prevent children and parents from using a bicycle or walking or other forms of sustainable mobility for commuting to school. Main activity described is mapping the paths directly with the children, which will help to identify the problematic points in the immediate environment, but also in the wider surroundings of the school. This follows with interpretation of knowledge to the municipality, school founders and interested institutions, propose appropriate solutions to support sustainable mobility on the way to school and the introduction of necessary measures to improve the air quality around the school. The methodology aims to raise awareness of the importance of forms of sustainable mobility among young people.

Projekt LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia (LIFE18 IPE/SK/000010) podporila Európska únia v rámci programu LIFE. Projekt je spolufinancovaný z prostriedkov štátneho rozpočtu SR prostredníctvom MŽP SR.